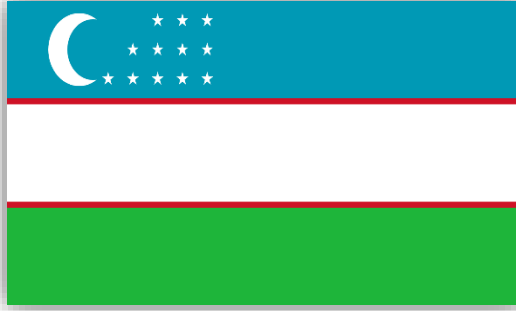

ÖZBEKİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	18
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	22
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	24
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	26

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

İthalat Rejimi

Özbekistan Cumhuriyetine eşya ithalatı, ithalatçı tarafından hazırlanan ithalat sözleşmesi esas alınarak gerçekleştirilir. İthalat sözleşmesi, eşya ithalatçısı ve Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile arasında yapılan bir sözleşmedir.

30 Eylül 2003 tarihli Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan 416 sayılı "Dış Ticaret İşlemlerinin İzlenmesi Prosedürü Hakkındaki Kararı" uyarınca, ithalatçı kişi-tüzel kişi eşya ithalatında Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile sözleşmesi imzalamış olan Özbekistan Cumhuriyeti mukimidir.

Özbekistan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu'nun 55. ve 56. maddeleri uyarınca, "Serbest dolaŐım (ithalat)" gümrük rejimi, gümrük bölgesine ithal edilen eşyalar bu bölgeden geri çıkartma zorunluluğu olmaksızın burada serbest dolaŐımda kalacaktır.

Gümrük vergilerinin ödenmesi ve ticaret politika önlemlerine uyulması durumunda, eşyalar "Serbest dolaŐım (ithalat)" gümrük rejimi altına yerleŐtirilir ve gümrük bölgesinde serbestçe dolaŐan eşyaların statüsü alınır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 20 Temmuz 2015 tarihli ve 197 sayılı "İhracat-ithalat Operasyonlarının Uygulanmasında Devlet Gümrük Hizmetine Sunulan Belgelerin Listesinin Onaylanması Hakkındaki Kararı" uyarınca, "Serbest dolaŐım (ithalat)" gümrük rejimi kapsamında ithal edilen eşyaların gümrük işlemleri için aşağıdaki belgeler (izin belgeleri hariç*) gümrük idaresine sunulmalıdır:

- Gümrük eşya beyannamesi, (mevzuatın belirlediği sırayla yolcular gümrük beyannamesini doldurarak eşyalarını deklare etme durumları hariç)
- Taşıma belgeleri, (nakliye türüne göre nakliye belgeleri) ve eşyalara ekli belgeler (faturalar)
- EŞyaların menşe belgesi. (İlgili tarafın talebi üzerine ve menŐeinin Özbekistan Cumhuriyeti'nin uluslararası sözleşmelerinde öngörülen hallerde)

İhracatçı ülkenin ihracat gümrük beyannamesinin ibrazı durumunda Özbekistan Cumhuriyeti topraklarına ithal edildikten sonra ithalat gümrük vergileri ve katma değer vergisinden (20 Mart 2013 tarih ve 2436 sicil numarası) muaf olan teknolojik makine ekipmanları listesine dahil edilen eşyaların gümrük işlemleri bir iş günü içinde gerçekleşecektir. Gümrük beyannamesinin sunulmaması durumunda, gümrük işlemleri genel olarak belirlenen prosedüre göre yapılır.

Hizmet sağlayıcı bankalar tarafından sağlanan Özbekistan Devlet Gümrük Komitesinin tek otomatik bilgi sisteminde vergi mükellefinin kişisel kimlik numarası ile gümrük masraflarının ödenmesi hakkında bilgi varsa, elektronik formlar da dahil olmak üzere eşyaların gümrük işlemleri yapılır. (Ödemenin gecikmiş veya kısmen ödeme yapmasına izin verilen durumlar hariç).

Devlet Gümrük Hizmeti makamları, Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesinin Tek Otomatik Bilgi Sisteminde ilgili izin belgesinin bulunmaması durumunda gümrük işlemlerini reddedebilir.

İthalatçının talebi üzerine, yetkili makamların belgeleri de dahil olmak üzere gümrükleme için gerekli tüm belgeler kâğıt üzerinde sunulabilir.

Eşyaların elektronik ortamda gümrüklenmesi, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 31 Temmuz 2018 tarihli ve 605 sayılı “Gümrüklerde Eşyaların Elektronik Beyan Düzeninin Kolaylaştırılması Hakkındaki Kararı” uyarınca yapılır.

Gümrük makamlarının ithalatçıdan yukarıda belirtilen belgeler dışında, gümrük idarelerinden veya diğer devlet kurumlarından ve diğer kamu hizmetlerinden ek belge talep etmeleri yasaktır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 21 Temmuz 2014 tarihli ve 199 sayılı “Özbekistan Cumhuriyeti'nde Dış Ticaret Faaliyetlerinin İzlenmesini İyileştirmeye Yönelik İlave Tedbirler Hakkındaki Kararı”na göre, ithalatçının ithalat sözleşmesi bilgileri elektronik olarak, interaktif devlet hizmetlerinin tek portalı aracılığıyla, e-imza kullanarak, Devlet Gümrük Komitesi Dış Ticaret Operasyonlarının Tek Elektronik Bilgi Sisteminde (DTOTEBS) sağlanmalıdır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 30 Eylül 2003 tarihli ve 416 sayılı “Dış Ticaret Operasyonlarının İzlenmesi Prosedürü Hakkındaki Yönetmeliği” uyarınca, Devlet Gümrük Komitesinin bölgesel idarelerinin gümrük kapıları, ithalatçı tarafından sağlanan DTOTEBS'daki verileri gümrük beyannamesi verileri ile karşılaştırmak zorundadır ve fark yoksa mevzuatta belirtilen prosedür kapsamında gümrük beyannamesi resmileştirir.

İhracat Rejimi

Özbekistan Cumhuriyeti'nden eşya ihracatı, ihracatçı tarafından hazırlanan ihracat sözleşmesi esas alınarak gerçekleştirilir.

30 Eylül 2003 tarihli Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan 416 sayılı “Dış Ticaret İşlemlerinin İzlenmesi Prosedürü Hakkındaki Kararı” uyarınca, ihracatçı kişi-tüzel kişi, eşya ihracatında Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan bir işletme ile ihracat sözleşmesi imzalamış olan Özbekistan Cumhuriyeti mukimidir.

İhracat sözleşmesi, Özbekistan Cumhuriyeti mukimi ile Özbekistan Cumhuriyeti mukimi olmayan işletme arasında eşya ihracatı için yapılan bir sözleşme olup aynı zamanda mevzuata uygun olarak bir ihracat sözleşmesine eşit bir sözleşmedir.

Özbekistan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu'nun 29. ve 30. maddeleri uyarınca, “İhracat” gümrük rejimi, Özbekistan eşyalarının iade etme zorunluluğu olmadan gümrük bölgesi dışına ihraç edildiği bir rejimdir.

İhracat gümrük rejimi kapsamına giren ve gümrük bölgesinden ihraç edilen eşyalar Özbekistan eşyaları statüsünü kaybeder. Eşyaların “İhracat” gümrük rejimine tabi tutulmasına ilişkin şartlar ve koşullar, gümrük vergilerinin ödenmesi ve ticaret politika önlemlerine uyumdur.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 20 Temmuz 2015 tarihli ve 197 sayılı "İhracat-İthalat Operasyonlarının Uygulanmasında Devlet Gümrük Hizmetine Sunulan Belgelerin Listesinin Onaylanması Hakkındaki Kararı" uyarınca, "İhracat" gümrük rejimi kapsamında ihraç edilen eşyaların gümrük işlemleri için aşağıdaki belgeler (izin belgeleri hariç*) gümrük idaresine sunulmalıdır:

- Kontrat (sözleşme), (ilgili makamlara tescil edilmiş döviz sözleşmeleri hariç)
- Gümrük eşya beyannamesi, (mevzuatın belirlediği sırayla yolcular gümrük beyannamesini doldurarak eşyalarını deklare etme durumları hariç)
- Taşıma belgeleri. (Nakliye türüne göre nakliye belgeleri) ve eşyalara ekli belgeler (faturalar)

**İzin belgeleri-yetkili makamlar tarafından verilen ve Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi'nin ilgili Otomatik Bilgi Sistemine dahil edilen, eşyaların gümrük işlemleri için gerekli olan mevzuatta belirtilen belgelerin listesidir.*

Hizmet sağlayıcı bankalar tarafından sağlanan Özbekistan Devlet Gümrük Komitesinin Tek otomatik bilgi sisteminde vergi mükellefinin kişisel kimlik numarası ile gümrük masraflarının ödenmesi hakkında bilgi varsa, elektronik formlar da dahil olmak üzere eşyaların gümrük işlemleri yapılır. (Ödemenin gecikmiş veya kısmen ödeme yapmasına izin verilen durumlar hariç).

Devlet Gümrük hizmeti makamları, Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesinin Tek Otomatik Bilgi Sisteminde ilgili izin belgesinin bulunmaması durumunda gümrük işlemlerini reddedebilir.

İhracatçının talebi üzerine, yetkili makamların belgeleri de dahil olmak üzere gümrükleme için gerekli tüm belgeler kâğıt üzerinde sunulabilir. Eşyaların elektronik ortamda gümrüklenmesi, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 31 Temmuz 2018 tarihli ve 605 sayılı "Gümrüklerde Eşyaların Elektronik Beyan Düzeninin Kolaylaştırılması Hakkındaki Kararı" uyarınca yapılır. Gümrük makamlarının ihracatçıdan yukarıda belirtilen belgeler dışında, gümrük idarelerinden veya diğer devlet kurumlarından ve diğer kamu hizmetlerinden ek belge talep etmeleri yasaktır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 21 Temmuz 2014 tarihli ve 199 sayılı "Özbekistan Cumhuriyeti'nde Dış Ticaret Faaliyetlerinin İzlenmesini İyileştirmeye Yönelik İlave Tedbirler Hakkındaki Kararı"na göre, ihracatçının ihracat sözleşmesi bilgileri elektronik olarak, interaktif devlet hizmetlerinin tek portalı aracılığıyla, e-imza kullanarak, Devlet Gümrük Komitesi Dış Ticaret Operasyonlarının Tek Elektronik Bilgi Sisteminde (DTOTEBS) sağlanmalıdır.

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 30 Eylül 2003 tarihli ve 416 sayılı "Dış Ticaret Operasyonlarının İzlenmesi Prosedürü Hakkındaki Yönetmeliği" uyarınca, Devlet Gümrük Komitesinin bölgesel idarelerinin gümrük kapıları, ihracatçı tarafından sağlanan DTOTEBS'daki verileri gümrük beyannamesi verileri ile karşılaştırmak zorundadır ve fark yoksa mevzuatta belirtilen prosedür kapsamında gümrük beyannamesini resmileştirir.

Belirli Ürünlerde İhracat ve İthalat İçin Lisans ve Kotalar

Özbekistan'da belirli malların ihracatı ve ithalatı için lisans verme prosedürü, 1 Aralık 2017 tarih ve 959 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmektedir.

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 15 Aralık 2017 tarih ve DP- sayılı "İhracatın teşvik edilmesi ve yerli malı dış pazarlarda rekabet gücünün sağlanmasına yönelik ek tedbirler hakkında" Kararnamesi uyarınca:

➤ Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının belgelerine veya Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun kararlarına dayanarak verilen lisanslar uyarınca ihracatı ve ithalatı gerçekleştirilen özel ürünlerin listesi:

No	Ürün adı	GTİP Kodu
1.	Silahlar ve askeri teçhizat, üretimleri için özel bileşenler	8526 (sadece askeri amaçlar için), 8710, 8802 (sivil uçaklar hariç sivil helikopterler), 8803 (sivil havacılık uçuş parçalarına ek olarak), 8805 (vatandaş kategorisine ait değildir) 8906 10 000 0,9013 10 000 0,9013 20 000 0,9013 80,9014,9301, 9302 00 000 0,9305 (sadece askeri silahlar için geçerlidir), 9306 (sadece askeri amaçlar için)
2.	Uranyum ve diğer radyoaktif maddeler, bunlardan üretilen ürünler, radyoaktif maddelerin atıkları	2612 (sadece uranyum konsantreleri), 2844, 2845
3.	Radyoaktif maddelerde kullanılan alet ve ekipmanlar	8401
4.	Değerli metaller ve bunlardan yapılmış diğer malzemeler	7106 (bireyler tarafından çıkarılan ölçülen gümüşün külçeleri (külçeleri) hariç), 7107 — 7111000000 (kişiler tarafından çıkarılan külçeler (külçeler) cinsinden ölçülen altın hariç), 7115

➤ Özbekistan Cumhuriyeti'ne **ithalatı yasak** olan ürünlerin listesi: Devlet ve toplum düzenini bozmayı, toprak bütünlüğünü, siyasi bağımsızlığı ve devlet egemenliğini ihlal etmeyi, savaşı, terörü teşvik etmeyi amaçlayan basılı eserler, el yazmaları, klişeler, çizimler, fotoğraflar, filmler, negatifler, film, video ve ses ürünleri, kayıtlar, sesli materyaller, şiddet, ulusal münhasırlık ve dini nefret, ırkçılık ve çeşitleri (antisemitizm, faşizm) ve pornografik materyaller.

➤ Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı veya Özbekistan Cumhuriyeti Hükümetinin **kararları temelinde ihracatı** gerçekleştirilen kalem ve ürünlerin listesi:

No	Ürün adı	GTİP Kodu
1.	Hayvancılık, kuş	0101-0105 (eski 010511, 0105940000), 0106391000
2.	Et ve yenilebilir sakatat	0201-0210 (eski 0203, 0207, 0205 00 alt pozisyonuna göre eşek, katır veya barda eti, 0206 30 000 koduna göre domuz, eşek, katır veya bardaların yenilen sakatatı — 0206809100, 0206909100, 020810, yanı sıra 0208500000, 0208907000, 0209, 021011 — 021019, 0210994100, 0210994900, 0210997100, 021099790, 00210998000)

3.	Tahıllar: buğday, çavdar, arpa, yulaf, mısır, pirinç, karabuğday	Grup 10 (eski 1008210000, 1008290000)
4.	Un, tahıl	1101 00 — 1106 (eski 1106100000, 1106309000)
9.	Polietilen tereftalattan (PET) kaynaklanan atıklar, kesimler ve hurdalar	390760
10.	Deri hammaddeleri (standart olmayanlar dahil), kürk hammaddeleri, astrakhan dahil (standart dışı olanlar dahil)	4101 — 4107, 4112000000 — 4114, 4301 — 4302
11.	Çözölmeye uygun ipekböceği kozaları, ham ipek (bükümsüz)	5001000000, 5002000000
12.	Demir dışı metallerin hurda ve atıkları	740400, 760200, 7802000000, 7902000000, 8002000000, 8101970000, 8102970000, 8103300000, 8104200000, 8105300000, 8106001000, 8107300000, 8108300000, 8109300000, 8110200000, 8111001900, 8112130000, 8112220000, 8112922101, 8112922109
13.	Önemli sanatsal, tarihi, bilimsel veya diğer kültürel değere sahip eski eserler (resimler, heykeller vb.) (Kültür Bakanlığı'nın sonucuna göre)	97. Fasıı

Özbekistan'ın Taraf Olduğu Ticaret ve Yatırım Anlaşmaları

➤ Bağımsız Devletler Topluluğu Serbest Ticaret Bölgesi:
Bağımsız Devletler Topluluğu üye ölkelerinden Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan ve Ukrayna arasında **serbest ticaret bölgesi** oluşturan Anlaşma 18 Ekim 2011 yılında imzalanmıştır. Özbekistan Anlaşmayı Aralık 2013'te imzalamıştır. Anlaşma, 2014 yılı başı itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

➤ Özbekistan'ın İkili Serbest Ticaret Anlaşması İmzaladığu Ölkeler:

Ölke	Tarih	Ölke	Tarih
Rusya Federasyonu	13.11.1992	Tacikistan	10.01.1996
Belarus	21.01.1993	Türkmenistan*	16.01.1996
Ukrayna	29.12.1994	Azerbaycan	27.05.1996
Kazakistan	29.12.1994	Gürcistan	27.05.1996
Moldova	30.01.1995	Kırgızistan	24.12.1996

**Bugüne kadar taraflar, anlaşma hükümlerinde belirtilen muafiyet listesini oluşturmamış ve kabul etmemişlerdir. Bu sebeple ikili ticarete vergisiz rejim uygulanmamaktadır.*

Pakistan ile Özbekistan arasında 3 Mart 2022 tarihinde **Tercihli Ticaret Anlaşması** (34 ürün) imzalanmıştır.

Türkiye ile Özbekistan arasında 29 Mart 2022 tarihinde **Tercihli Ticaret Anlaşması** (12 ürün) imzalanmıştır.

➤ Ekonomik-Ticari İşbirliği Anlaşması İmzalanan Ülkeler (En Çok Kayırılan Ülke): Avusturya, Bangladeş, Belçika, Bulgaristan, İngiltere, Macaristan, Vietnam, Almanya, Yunanistan, Danimarka, Mısır, İsrail, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İspanya, İtalya, Ürdün, Kıbrıs, Kore, Çin, Letonya, Litvanya, Malta, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, Pakistan, Polonya, Slovenya, Romanya, Slovakya, Singapur, ABD, **Türkiye**, Finlandiya, Fransa, Çekya, İsviçre, İsveç, Estonya, Japonya, Suudi Arabistan, Malezya, Brezilya, Afganistan.

➤ **Avrupa Birliği**, Özbekistan'ı, 10 Nisan 2021'de GSP kapsamındaki ürün gruplarının üçte ikisinde (6.200 başlık) gümrük tarifeleri kaldıran **genişletilmiş Genel Tercihler Sistemi (GSP+)** ticaret düzenlemesinin dokuzuncu yararlanıcısı olarak kabul etmiştir.

➤ 1 Kasım 2021'de Özbekistan, **Birleşik Krallığın** Özbekistan'da üretilen 7.800'den fazla üründe sıfır ithalat vergisine izin veren **Genişletilmiş Çerçeve Genelleştirilmiş Tercihler Planı'na (GSP)** kabul edilen ilk ülke olmuştur.

➤ **Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması** İmzalanan Ülkeler: **Türkiye**, Çin, Güney Kore*, Pakistan, Finlandiya, Mısır, Ukrayna, İsviçre, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, İsrail, ABD, Polonya, Slovakya, Gürcistan, Moldova, Türkmenistan, Hollanda, Vietnam, Litvanya, Azerbaycan, Romanya, Endonezya, Kırgızistan, Çekya, Yunanistan, Kazakistan, İtalya, Malezya, Rusya, Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği, Bulgaristan, Hindistan Avusturya, İran*, Bangladeş, İsveç, Portekiz, Litvanya, Macaristan, İspanya, Singapur, Slovenya, Kuveyt, BAE, Japonya, Umman, Bahreyn, Suudi Arabistan, Tacikistan, Belarus.

Gümrük Vergileri

Gümrük vergileri, Gümrük Kanunu ve Gümrük Tarifesi Kanunu ile düzenlenir. İthalat vergisi oranları, ithal edilen malların nihai niteliğine bağlıdır. Ürünler Uluslararası Uyumlaştırılmış Sistem'e göre sınıflandırılır. Temel oranlar sabit değildir ve menşe ülkeye, mal türüne ve bazen de diğer faktörlere bağlı olarak değişebilir.

Özbekistan'da ithalat vergileri büyük bir çoğunlukla "ad valorem" olmakla birlikte, az da olsa "spesifik" vergilerde bulunmaktadır. Gümrük vergisi oranları %0 ile %70 arasında değişiklik göstermekte olup, ortalama gümrük vergisi oranları 2017 yılından bu yana önemli bir düşüş göstermiş ve ortalama %7-8 seviyesine gerilemiştir. Ülkemiz dahil olmak üzere üçüncü ülkelere yönelik olarak uygulanan gümrük vergilerine yandaki bağlantıdan ulaşılabilir: <http://lex.uz/docs/4534082>

İthalat katma değer vergisi, gümrük vergilerini içeren ithalatın toplam gümrük değeri üzerinden %12 KDV alınır. (1 Ocak 2023 itibarıyla KDV %15'ten %12'ye düşürülmüştür)

Gümrükleme ücretleri, beyan edilen gümrük değeri üzerinden Temel Hesaplama Biriminin (THB) 0,5 ila 75 katı arasında değişmektedir. (1 THB = 330.000 UZS yaklaşık 28 USD)

Gümrük değeri, aşağıdaki şekillerde artırılmış fatura değeri olarak tanımlanır:

- Mallar Özbekistan sınırını geçene kadar oluşan fiili nakliye, yükleme, boşaltma ve sigorta masrafları,
- Ödenen komisyon ve / veya komisyoncu ücretleri,
- İthalatı için bir koşul olarak ödenmesi gereken mallara ilişkin fikri mülkiyet hakları ücretleri.

İç Vergiler ve Oranları

Yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla 2018'den bu yana vergi sisteminde bir dizi değişiklik yapılmıştır. Gerçekleştirilen reformlar ile vergi mevzuatının modernleştirilmesi ve basitleştirilmesi, işletmeler üzerindeki vergi yükünü hafifletilmesi ve vergi idaresinin geliştirmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan yeni Vergi Kanunu 1 Ocak 2020 itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Vergi Kanunu'nun temel prensipleri:

- Özbekistan'da vergi hukuku ve vergilendirme dürüstlük, yasallık, yükümlülük, kararlılık ve adalet ilkelerine dayanmaktadır;
- Özbekistan vergi hukukundaki tüm belirsizlikler ve çelişkiler vergi mükellefi lehine yorumlanacaktır;
- Oranları artıran veya vergi mükelleflerine yeni vergi veya yaptırım getiren vergi kanunları geriye dönük olarak uygulanamaz;
- Yasalar çerçevesinde hareket eden veya etmeyen vergi mükelleflerinin temelde herhangi bir ihlalden masum oldukları varsayılarak, ispat yükü vergi makamlarındadır;
- Vergi makamları vergi mükellefi ile ilgili bilgilerin gizliliğini korumalıdır.

Vergi Kanununa göre, vergi makamları hem bireysel hem de kurumlar vergisi mükelleflerine ilişkin olarak iki tür vergi denetimi yapma hakkına sahiptir; ofiste yapılan vergi denetimleri ve saha vergi denetimleri. Ofiste yapılan vergi denetimleri, genellikle vergi iadeleri, mali tablolar ve vergi mükellefleri tarafından sunulan diğer ilgili belgelere dayanarak vergi daireleri tarafından yapılır.

Saha vergi denetimleri, bir vergi mükellefinin ofisinde veya ticari kurumlarda yapılır. Denetim vergi kurumu başkanının inisiyatifiyle gerçekleştirilir. Saha vergi denetimi 10 takvim gününden fazla süremez; bu süre "büyük vergi mükellefleri" için 30 takvim günüdür.

Vergi Kanunu, vergi denetimleri ile ilgili olarak vergi makamlarının yetkilerini sınırlayan belirli hükümler belirler. Saha vergi denetimleri, yalnızca denetim başlangıç tarihinde sona eren üç yıllık döneme göre yapılabilir. Bununla birlikte, vergi ihlalleri için zamanaşımı, ihlalin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıldır. Vergi otoriteleri 12 aylık bir süre içinde birden fazla saha vergi denetimi yapamazlar.

Vergi Kanunu, vergi ihlalleri için aşağıdaki yaptırımları öngörür:

- Gecikmiş vergi ödemesi her gün için %0,045 faiz oranına tabidir. Toplam faiz, ödenmemiş toplam vergiyi aşamaz;
- Vergi kaydından kaçınılması, yani vergi dairelerine kaydolmadan faaliyet göstermesi, dönem net gelirin %50'sine kadar para cezasına tabidir.

Aşağıda, standart vergi rejimi kapsamında ülkede uygulanan vergiler özetlenmektedir.

Kurumlar Vergisi

Yerleşik şirketler, yerel ve dünya çapındaki ticaret gelirleri ile faiz, gayri maddi hak bedelleri ve kira geliri gibi diğer vergilendirilebilir gelirleri üzerinden kurumlar vergisine tabidir.

Kurumlar vergisi, daimî bir kuruluş aracılığıyla faaliyet gösteren yerleşik olmayan şirketlerin Özbekistan kaynak gelirlerine de uygulanır. Ticari olmayan kuruluşlar, girişimcilik faaliyetlerinden elde edilen gelir hariç, genellikle kurumlar vergisinden muaftır.

Vergiye tabi gelir, işletme ve yatırım gelirlerinden oluşur ve toplam gelir ile indirilebilir giderler arasındaki fark olarak hesaplanır. Genel olarak, tamamen ve münhasıran ticari amaçla yapılan masraflar düşülebilir. Diğer gelir kaynakları için, tamamen ve münhasıran gelir elde edilmesinde katlanılan harcamalar düşülebilir.

Kurumlar vergisi oranı **%15**'tir. (İhracatın payı %15 üzerinde olmak şartıyla, ihracat için satılan mal ve hizmetlerden elde edilen kar vergiden muaftır.)

Katma Değer Vergisi (KDV)

KDV mal ve hizmet tedariki ve mal ithalatı üzerinden alınır. 1 Ocak 2022 tarihi itibarıyla, KDV oranı %15'den **%12**'ye düşürülmüştür.

Yolcu taşımacılığı gibi bazı hizmetler (taksi hizmetleri hariç); tıp, eğitim, turizm ve gezi hizmetleri; mali ve sigorta hizmetleri KDV'ye tabi değildir. Hükümetle yapılan bireysel anlaşmalar kapsamında ithal edilen belirli ekipman ve eşyalar için muafiyetler mevcuttur. Konvertibl para için ihraç edilen mallar; ihracat ve uluslararası taşımacılık hizmetleri için belirli malların işlenmesi de KDV'den muaftır.

Kişisel Gelir Vergisi

Yerel çalışanlar için sabit **%12**'lik bir kişisel gelir vergi oranı uygulanır. Yabancı personel için kişisel gelir vergi oranları ikamet statüsüne bağlıdır. Yerleşik olmayan yabancı çalışan için kişisel gelir vergi oranı %20'dir. Yerleşik bir yabancı çalışan için %12'lik bir oran uygulanır. Temettümler ve faizlerin gelirleri, yerleşikler için %5, yerleşik olmayanlar için ise %10 olarak uygulanmaktadır.

Sosyal Ödeme

Bir işveren tarafından İhtisas Devlet Fonu'na yapılan özel bir ödemedir. Bu ödeme işverenin katkısıdır ve çalışanların maaşından kesilmez. Birleştirilmiş Vergi Ödeme oranı, bir çalışanın brüt maaşının **%12**'sidir.

Emlak Vergisi

Tüzel kişiliğe ait taşınmaz mallar üzerinden **%1,5** emlak vergisi alınır. Zamanında kurulmamış ekipman veya usulüne uygun olarak tamamlanmamış yapılar için iki katı emlak vergisi uygulanır.

Arazi Vergisi

Arazi vergisi, arsalara sahip olan veya arazi kullanma hakkına sahip tüzel kişiler (yerleşik olmayan tüzel kişiler dahil) tarafından ödenir. Tüzel kişiler, arsalara sahip olma veya arsa kullanma hakkını elde ettikleri tarihten sonraki aydan itibaren Arazi Vergisine tabidir. Vergi oranı arazinin bulunduğu yere ve toprak kalitesine bağlı olarak değişmektedir.

Su Kullanım Vergisi

Tüzel kişiliğin su kullanımı üzerinden alınan vergidir. Ödemeler iş faaliyetine ve su kaynağına göre değişkenlik göstermektedir. Genel olarak, yerüstü kaynaklardan kullanılan 1 m³ su için **240 UZS**, yeraltı kaynaklarından kullanılan 1 m³ su için ise **290 UZS** vergi alınmaktadır.

Yerleşik olmayanların gelirlerinden ödeme kaynağında kesilen vergi (stopaj)

Özbekistan'da veya Özbekistan ile iş yapan yerleşik olmayan bir tüzel kişinin Özbekistan kaynaklı geliri, herhangi bir kesinti yapılmaksızın ödeme kaynağında stopaja tabidir.

Yabancı bir şirkete Özbekistan kaynak geliri ödeyen herhangi bir vergi kayıtlı kuruluş potansiyel olarak bir vergi mükellefi olup, mukim olmayan bir kişinin yerleşik olmayan brüt kaynak gelirinden (kesinti olmaksızın) stopaj vermekle sorumludur.

Vergiye tabi gelir aşağıdakileri içerir ancak bunlarla sınırlı değildir:

- Temettüer ve faiz;
- Özbekistan'da bulunan mülk satışından elde edilen gelir: hisse senetleri, gayrimenkul.

Vergiye tabi gelir, satış fiyatı ile orijinal satın alma fiyatı arasındaki fazlalık olarak tanımlanır;

- Özbekistan topraklarında mal satışından elde edilen gelir;
- Telif hakkı;
- Kira ücretleri;
- Sigorta primleri;
- Telekomünikasyon ve navlun ücretleri;
- Özbekistan'da verilen hizmet ücretleri

Bir mukim olmayan kişiye ödenen temettüer %10 oranında stopaja tabidir. Yerleşik olmayana ödenen faiz %10 oranında stopaja tabidir. Yurtdışı yerleşiklere yapılan gayri maddi hak bedelleri ve benzeri ödemeler (örneğin, kira ödemeleri) %20 oranında vergilendirilir. Uluslararası taşımacılık hizmetleri ve telekomünikasyon gelirleri-stopaj oranı %6'dır. Yerleşik olmayanlar için geçerli olan %20 oranında stopaja tabidir. (Vergi anlaşması kapsamında azaltılabilir)

Tüketim Vergileri

Üretilen, ithal edilen veya satılan ürünlere göre değişiklik göstermekle birlikte vergi oranı **ortalama %10'dur**.

Damga Vergisi

Damga vergisi, yasal işlemlerin yapılması ve/veya yasal belgelerin düzenlenmesi için alınan zorunlu bir ödemedir. Aşağıdaki eylemler, diğerlerinin yanı sıra, damga vergisine tabidir: dava açma, noterlik işlemleri yapma, sivil kayıt, tüzel kişi ve tek girişimcinin devlet kaydı, özel lisansların alınması veya belirli faaliyetlerin yürütülmesi için izinler.

Alternatif Asgari Vergi

Yıllık cirosu 100 milyon UZS'den az olan bireysel girişimciler, faaliyet türüne bağlı olarak aylık asgari ücret tutarının 0,25 ila 4 katı arasında değişen oranlarda alternatif asgari vergiye tabidir.

Birleşik Vergi Ödemesi

Yıllık cirosu 100 milyon ile 1 milyar UZS'den (Yaklaşık 88.500 ABD doları) az olan mikro firmalar ve küçük ölçekli işletmeler basitleştirilmiş vergi rejimi uygulamayı seçebilir. Basitleştirilmiş rejim altındaki şirketlerin brüt geliri, kurumlar vergisi ve KDV'nin yerini alan birleşik vergi ödemesine tabidir.

Bununla birlikte, basitleştirilmiş vergi rejimi kapsamındaki şirketler yine de gönüllü olarak KDV ödemeyi tercih edebilirler.

Yıllık cirosu 1 milyarın üzerinde olan bireysel girişimciler standart vergi öderler.

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi

Çifte vergilendirmenin önlenmesi antlaşmalarından faydalanmak için yerleşik olmayan kuruluşların bazı prosedürleri izlemeleri gerekmektedir. Gelirlerini ödeyen Özbek kuruluşuna, kendi ülkesinde alınmış ve yetkili makam tarafından onaylanmış vergi ikamet sertifikası vermeleri gerekmektedir.

Çifte vergilendirmenin önlenmesine ilişkin avantajlar tüm vergi türleri için geçerli değildir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Özbekistan'a ithal edilecek ürünlerin zorunlu standart kontrolü yapılmaktadır. Özbekistan sadece GOST Standart Belgesini kabul etmektedir.

İthal mallar için standartlar, Özbek Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı (Uzstandart) birimleri aracılığıyla devlet kaydına tabidir. Ulusal sistem, 97 standart grup ve 40 teknik kılavuz grubunu içermektedir. Bunların büyük çoğunluğu eski Sovyet sistemine dayanmaktadır. Bununla birlikte Global G.A.P ve ORGANIC gibi uluslararası yöntemlere geçiş süreci devam etmektedir.

Özbekistan'a ithal edilen ürünler, oluşturulan gereksinimler, kurallar ve standartlar çerçevesinde teknik, farmakolojik, sıhhi, veteriner, bitki sağlığı ve çevre standartlarına uygun olmalıdır.

Belirtilen standart, gereklilik, kural ve normlara uymayan ve yasaların öngördüğü hallerde sertifikası, işareti veya uygunluk işareti olmayan ürünlerin ülkeye ithalatı yasaktır.

Karantina izni ve bitki sağlığı sertifikası:

Karantina izni ve bitki sağlığı sertifikası verme ve düzenleme prosedürü, Bakanlar Kurulunun 29 Ocak 2018 tarih ve 65 sayılı Kararı çerçevesinde, Özbekistan Cumhuriyeti topraklarını bitki karantinası için zararlı organizmalardan koruma prosedürüne ve bitki karantinası alanında lisans prosedürlerini geçirme prosedürüne ilişkin Yönetmelik ile belirlenir. <https://lex.uz/ru/docs/3540097#3542331>

Bu karara göre:

- karantina izni-Özbekistan Cumhuriyeti Bitki Karantina ve Koruma Ajansının, bitki karantinası kontrolü altındaki ürünlerin öngörülen şekilde ithalatı veya transit geçişi için iznini onaylayan belge (Özbekistan Cumhuriyeti Bitki Karantina ve Koruma Ajansı)
- bitki sağlığı sertifikası-ihracatçı ülkenin yetkili devlet makamları tarafından bitki karantina kontrolünün her bir taşıma birimine verilen ve karantina ürünlerinin bitki karantina nesnelere ile kontaminasyonunun olmadığını teyit eden uluslararası standart belge.

Özbekistan Cumhuriyeti'ne ithal edilen ve Özbekistan Cumhuriyeti'nden ihraç edilen bitki karantina kontrolü altındaki ürünlerin listesi söz konusu kararın Ek-1'de yer almaktadır.

Teknik Düzenlemeler:

Ürünlerin, işlerin ve hizmetlerin güvenliği için zorunlu gerekliliklerin oluşturulması, uygulanması ve yerine getirilmesi alanındaki ilişkiler, Özbekistan Cumhuriyeti "Teknik düzenleme hakkında" Kanun ile düzenlenir. <https://lex.uz/docs/1624981>

Kanun ile teknik düzenleme alanındaki normatif belgeleri belirtilmiştir: teknik düzenlemeler, standardizasyona ilişkin normatif belgeler, sağlık, veterinerlik ve bitki sağlığı kuralları ve düzenlemeleri, şehir planlaması, çevre standartları ve kuralları ve teknik düzenleme alanındaki diğer belgeler.

Özbekistan Cumhuriyeti'nde aşağıdaki teknik düzenlemeler uygulanmaktadır:

- Genel teknik düzenlemeler;
- Özel teknik düzenlemeler. <https://www.standart.uz/page/view?id=19>

Teknik düzenleme alanında yetkili devlet organları:

- Özbek Teknik Düzenleme Kurumu (UzStandart).
- Sağlık Bakanlığı, ürün, iş ve hizmetlerin güvenliği, insan hayatına ve sağlığına zararlı maddelerin varlığı, hastalığa neden olan organizmaların varlığı, hastalıkların tanıtılması ile ilgili teknik düzenleme alanında tıbbi ürün, tıbbi ekipman ve ilaçların üretimi ve kullanımı için zorunlu gereklilikler ile ilgili çalışmaların yürütülmesini sağlar veya yayılmasını engeller, organize eder ve sağlar.
- İnşaat Bakanlığı, kentsel planlama faaliyetlerinde teknik düzenleme alanında ürün, iş ve hizmetlerin güvenliği için zorunlu gereklilikler ile ilgili çalışmaları organize eder ve uygulanmasını sağlar.
- Ekoloji ve Çevre Koruma Devlet Komitesi, doğal kaynakların kullanımında ve çevrenin kirlilikten korunmasında teknik düzenleme alanındaki ürün, iş ve hizmetlerin güvenliği için zorunlu gerekliliklerle ilgili çalışmaların uygulanmasını organize eder ve diğer zararlı etkilerin yayılmasını engeller.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Özbekistan Teknik Düzenleme Kurumu (UzStandart), Özbekistan Cumhuriyeti'nin ulusal belgelendirme kuruluşudur.

Teknik düzenleme alanındaki düzenleyici belgelerin gerekliliklerine uygunluğun zorunlu onayına tabi ürün türlerinin listesi (30 Ocak 2021 tarih ve 43 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı) <https://lex.uz/ru/docs/5249376#5251048>

Karar kapsamında;

- Zorunlu çevre sertifikasyonuna tabi ürün ve atıkların listesi Ek-1
- Özbekistan Devlet Veteriner Hizmetlerinin kontrolü altındaki ürünlerin listesi Ek-2
- Sıhhi-epidemiolojik sonucu karşılayan ürünlerin listesi Ek-3
- Teknik açıdan düzenleyici belgelerin gerekliliklerini karşıladığı belgelenmesi gereken ürünlerin listesi Ek-4

Sertifikasyon: Özbekistan Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı, sertifikasyon ve standardizasyon politikasından sorumlu kuruluştur. Endüstri standartları, endüstri düzenleme kuruluşları tarafından geliştirilmektedir. Özbek mevzuatına göre ülkede aşağıdaki standart normatif belgeler uygulanmaktadır:

- Uluslararası (eyaletler arası, bölgesel) standartlar,
- Özbek ulusal standartları,
- Endüstriyel standartlar,
- Teknik özellikler,
- İşletmenin standartları,
- Yabancı ülkelerin ulusal standartları ve
- İdari-bölgesel standartlar.

Uygunluk

Değerlendirmesi: Testler ve sertifikalandırma, bölgesel alt bölümler ve 84 akredite kuruluşla birlikte Test ve Sertifikasyon Merkezi tarafından gerçekleştirilmektedir. Uygunluk Beyanı ve Teknik Politikaları Dairesi sertifikasyon için süreçleri koordine etmekte ve genel rehberlik hizmeti vermektedir. <https://akkred.uz/reestr?status=active-extended&typeOrgan=2>

Ürün Sertifikalandırma:

Zorunlu sertifikasyona tabi ithalat listesi, reaktörler, kazanlar, (demiryolu harici) taşıma için donatım, elektronik, oyuncak ve giyim gıda, alkollü ve alkolsüz içecekler, tütün, mineraller, metal ürünler, yakıtlar, ham petrol ve petrol rafineri ürünleri, gübre, parfüm, kozmetik ve tuvalet malzemeleri, plastik, plastik ürünler, ahşap ürünler, kâğıt ürünler, tekstil ürünleri gibi bazı türleri içermektedir.

Akreditasyon:

Özbek mevzuatına göre, belirli mal ve hizmetlerin ithalatı yetkili bakanlıklar ve kurumlar tarafından akreditasyona tabidir. Örnek olarak;

- Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı yabancı çalışanların mesleki faaliyetlerini akredite eder,
- Kültür Bakanlığı ses, video ve film ürün ithalatını akredite eder,

- Devlet Doğa Koruma Komitesi, potansiyel olarak tehlikeli çevresel etkileri olan maddelerin ithalatını akredite eder,
- Bazı endüstriler kendi akreditasyon laboratuvarlarını gerektirmektedir. Örneğin, Sağlık Bakanlığı ithal ilaçları test eden tüm laboratuvarları akredite eder.
-

Faaliyet Belgelendirmesi:

Bazı ekonomik faaliyetler Özbekistan'da faaliyet lisansına tabidir. 12 Mayıs 2001 tarihli (değiştirildiği şekliyle) 222-II sayılı Karar uyarınca, aşağıdaki mallardaki ticari faaliyetler, diğerlerinin yanı sıra ilgili kurumdan lisans gerektirir.

- şifreleme aygıtları
- patlayıcı maddeler
- iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları
- petrol ürünleri
- narkotikler, psikotrop maddeler ve öncüleri
- ilaç
- tıbbi cihazlar
- piroteknik ürünler
- toksik kimyasallar
- veteriner ilaçları

Sorumlu yetkililer, verilen işlem lisanslarını kaydeder ve kayıtlı bilgileri yetkililerin resmî web sitelerinde yayınlamalıdır. Bir faaliyet lisansının, belirtilen ürünlere yönelik ithalat izni verilmesi için bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır.

Belirli ürünler için faaliyet lisansları, ör. Narkotik, Psikotropik Ajanlar ve Prekürsörlerde İthalat ve İşlem Yapma Lisansı ayrıca taşıyıcılarına söz konusu malları ithal etmeleri için yetki verir. Sonuç olarak, bu lisanslar sadece bir ithalat izni verilmesi için ön şart değildir, aynı zamanda gümrük işlemleri için de gereklidir.

Özbek Hükümeti, yukarıda belirtilen Karar kapsamında lisanslamaya tabi faaliyetlerin yanı sıra, dağıtıcıları kendileriyle ilgili herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için Belirli Malların Toptan Ticareti için Lisans alması gereken tüketici mallarının bir listesini öngörmektedir. İlgili malların ithalatı, başka lisans ve izin olmadan yapılır.

İthalat Belgelendirmesi: Mevcut Özbek mevzuatına göre, belirli malların, yani kıymetli metallerin, askeri amaçlara yönelik malların, radyoaktif maddelerin ve atıklarının yanı sıra radyoaktif kaynakları kullanan cihaz ve makinelerin ithalatı devlet lisansına tabidir. Bu nedenle, söz konusu mallar için Belirli Malların İthalatı için Lisans alınması gerekmektedir. Tüm ithalat lisansları tek bir lisans olarak verilir ve ilgili ithalat sözleşmesinde belirtilen mal miktarının ithaline izin verir.

Menşe Şahadetnamesi: Tüketim malları için, üreticinin adı ve tam adres bilgileri, yerel pazara konulabilmesi için ilgili ürünlerin perakende ambalajlarında belirtilmelidir. Askeri giysiler ve ayakkabılar için menşe ülke etiketlemesi uygun teknik düzenlemeye tabidir. Ürün ve/veya ambalajında menşe ülke etiketlemesi, ticari belgelerde belirtilen menşe ile örtüşmelidir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Genel olarak, ithalat kantağında paketleme ve işaretleme koşulları sabittir. Ambalaj malzemesi Özbek ithalatçısının kalite şartlarına uygun olmalıdır. Paketlerin genellikle açık havada saklandığı düşünölmelidir, bu nedenle suya dayanıklı ve ısıya dayanıklı olmalıdır.

Özbekistan, ahşap ambalaj malzemesi (WPM) için Uluslararası Bitki Sağlığı Önlemleri Standardını (ISPM) kabul eder. Bu nedenle ithal edilen ürünlerin WPM'si, ihracatçı ülkenin bitki koruma otoritesi tarafından onaylanmış bir tesiste ISPM No. 15'e uygun yöntemlerle ele alınmalıdır.

Eylöl 2019 Özbekistan Bakanlar Kurulu Yönetmeliğinde bildirildiğı üzere, tüketici haklarının korunmasına ilişkin diğerk önlemlerin yanı sıra, zorunlu belgelendirmeye tabi tüketici malları Özbekistan'daki bir uygunluk işareti ile etiketlenmelidir. Bunun için, ticari amaçla ithal edilen gıda ürünleri ve tüketim malları paketleri 11 Şubat 2020 tarihli PP-4594 sayılı Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliğı uyarınca 1 Ağustos 2020 tarihinden itibaren Özbekistan'da etiketlenmelidir. Yapışkanlı çıkartmaların kullanımına izin verilmemektedir. Bir geçiş dönemi öngörülmektedir ve buna ilişkin taslak düzenleme, Özbek Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı (UzStandard olarak adlandırılan) tarafından öngörölen normatif-yasal bir eylem olarak kabul edilmektedir.

21 Kasım 2020 tarih ve 737 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, bazı ürünler için zorunlu dijital işaretleme sistemi getirilmiştir. 31 Aralık 2020 tarih 833 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında da zorunlu dijital işaretlemeye kademeli geçişe ilişkin bir yol haritası açıklanmıştır. Bu kapsamda, bu şekilde etiketlenmeyen belirli ürün gruplarının ülkeye ihracatı mümkün bulunmamaktadır.

Zorunlu dijital işaretlemeye tabi ürün grupları aşağıda sunulmaktadır.

No	Ürün adı	GTIP kodu	Zorunlu dijital işaretleme tarihi
1.	Tütün ürünleri	2402 90 000 0	1 Ocak 2021
2.	Alkollü ürünler (bira ürünleri hariç)	2204, 2205, 2206, 2207, 2208	
	Bira ürünleri	2203	1 Nisan 2021
3.	Ev aletleri	7321, 8403, 8414, 8415, 8418, 8422, 8423, 8450, 8508, 8509, 8510, 8516, 8518, 8519, 8521, 8525, 8527, 8528, 8539, 8540	15 Nisan 2022
4.	İlaçlar ve tıbbi ürünler	3003, 3004	1 Eylül 2022
5.	Su ve soğuk içecekler	2009, 2201, 2202	1 Temmuz 2023

Teknik Engeller

Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul

edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır.

Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır. Diğer yandan ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinin ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır. Diğer taraftan, 2 Haziran 2021 tarihinde alınan PK-5133 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile ülkemizin de üyesi olduğu OECD üyesi olan 38 ülkeden Özbekistan'a ithal edilen bazı ürünler için (makine, makine ek parçaları, hammaddeler, ölçü aletleri, kimyasal katkı maddeleri, vinçler, otomotiv) belge tanıma işlemleri durdurulmuştur.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenqel.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Özbekistan Cumhuriyeti'nde, bireylerin mal ve markalara ilişkin fikri mülkiyet hakları Devlet Gümrük Komitesi, Fikri Mülkiyet Ajansı ve Antimonopoly Komitesi kurumları tarafından korunmaktadır.

Özbekistan'da Adalet Bakanlığına bağlı olarak Fikri Mülkiyet Ajansı (<http://my.ima.uz/>) faaliyet göstermekte olup Ajans, marka hakkı, isim hakkı ve sertifika vermektedir. Mezkur kurum sonraki aşamaları kontrol etmeye ve yaptırım uygulamaya yükümlü değildir.

Markanın korunması için Antitekel (Antimonopol) Komitesi'ne (<https://raqobat.gov.uz/>) başvurulması gerekmektedir. Bahse konu komiteye başvuruda bulunulması durumunda konu, ilgili birim tarafından incelenmektedir. Yerinde inceleme yapılabilmekte ve buna göre bir karar verilmektedir. Karşı taraf ihlaline devam ederse yargı yoluna gidilebilmektedir. Komiteye başvuru yaparken dilekçe yazılması, dilekçeye lisans, marka hakkı sertifikası, ürün markası kullanıldıysa orijinal ürün ve sahte ürün fotoğrafı gibi faydalı bilgilerin eklenmesi gerekmektedir.

Özbekistan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu uyarınca fikri mülkiyet haklarının korunması için malların Özbekistan gümrük sınırı boyunca hareketinin gümrük kontrolü için Devlet Gümrük Komitesi tarafından tutulan sicile fikri mülkiyetin kaydedilmesi gerekmektedir.

Hak sahibi veya yetkili temsilcisi, fikri mülkiyet haklarının gümrük siciline dahil edilmesinden sonra fikri mülkiyet haklarının korunmasını sağlamak, gümrük kontrolündeki malların serbest bırakılmasını askıya almak için Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesine (<http://customs.uz/en/>) başvurabilmektedir.

Markaların fikri mülkiyet gümrük siciline dahil edilme başvurusu aşağıdaki bilgileri içermelidir (Gümrük Kanunu 385. madde):

- Hak sahibinin veya yetkili temsilcisinin adı, firma bilgileri ve varsa e-posta adresi;
- Hak sahibinin veya yetkili temsilcisinin koruma için başvurduğu fikri mülkiyetin açıklaması (fotoğraflar, resimler, çizimler, ürün teknik özellikleri ve diğer bilgiler);
- Yetkili makam tarafından verilen hakların geçerlilik süresi;
- Markanın fikri mülkiyet gümrük siciline dahil edildiği dönem bilgisi, ancak bu süre markanın bu sicile dahil edildiği tarihten itibaren üç yılı geçmemelidir;
- Gümrük siciline dahil edilme başvurusu temsilci tarafından yapılırsa, temsilci yetkilerini onaylayan bir belge bu başvuruya eklenmelidir.
- Aynı zamanda, hak sahibinin onayladığı fikri mülkiyete ilişkin hakların mevcudiyetini ve bağlı olduğunu doğrulayan mevcut belgelerin (örneğin, patent, sertifika, lisans sözleşmesi veya diğer belgeler) kopyaları eklenir.
- Fikri mülkiyet haklarını korumaya yönelik tedbirler başvurusunda aşağıdaki bilgiler sunulmalıdır (Gümrük Kanunu 388. madde):
- Koruma uygulaması istenilen fikri mülkiyeti içeren malların tanımı;
- Hak sahibi veya yetkili temsilcisi fikri mülkiyet haklarının ihlal ettiğini düşündüğü tüm bilgileri gümrük yetkililerinin bu malları tanımlaması için sunar;

İddia edilen ihlalin belirlenmesine yardımcı olabilecek diğer tüm bilgiler (üretici, ihracatçı, ithalatçı veya alıcı, malların depolanabileceği yer ve gümrük sınırındaki hareket tarihi, taşıyıcının özellikleri ve paketin görünümü, yeri veya planlanan teslimat konum bilgisi).

Dağıtım Kanalları

Özbekistan'ın 37 milyonluk fazla nüfusunun yaklaşık yarısı, tüketici ürünleri üreticilerinin pazara giriş noktası olarak düşünülmesi gereken iki bölge olan Taşkent ve Fergana Vadisi'nde yoğunlaşmıştır. Taşkent sakinleri ülkedeki en büyük satın alma gücüne sahiptir. Diğer büyük şehirler arasında turizmden yararlanan Semerkand ve Buhara ile Özbekistan'ın altın madenciliği faaliyetine ev sahipliği yapan Navoi yer almaktadır.

Özbekistan, çeşitli kara yollarıyla uluslararası pazarlarla bağlantılıdır. Kargo hacmi açısından en büyük rota, Özbekistan'ı Kazakistan üzerinden Uzak Doğu Rusya (Vladivostok) ve Çin (Şanghay) limanlarına bağlayan Doğu rotasıdır.

Kuzey ve Batı yolları, Özbekistan'ı Hazar Denizi ve Kafkaslar üzerinden Rusya (Moskova) ve Avrupa'ya bağlamaktadır. Güney rotası, Türkmenistan üzerinden İran'daki (Çabahar) limanlara ve Afganistan üzerinden Pakistan'daki (Karaçi, Gwadar ve Qasim) limanlara karayoluyla erişim sağlamaktadır.

Özbekistan, kendisinin denize kıyısı olmadığı gibi, komşularının da açık denize kıyısı bulunmadığı (double landlocked) dünyadaki iki ülkeden birisidir. Dolayısıyla ihraç ürünleri karayolu ve demiryolu taşımacılığı ile ülkeye getirilmektedir. Ülkenin nispeten iyi ulaşım altyapısı sayesinde ihraç ürünleri ülkeye giriş yaptıktan sonra dağıtımlarını yapmak daha kolaydır.

Tüketici Tercihleri

Özbekistan'da olumlu bir Türk Malı algısı bulunmaktadır. Bununla birlikte, fiyat faktörü tüketici tercihlerinde önde gelen unsurdur. Ülkenin finansman sıkıntısı, bankacılık sisteminin henüz gelişmekte olması ve lojistik avantajları gibi sebeplerle ülkede Çin ürünleri de oldukça tercih edilmektedir.

Yeni dönemde, ülkenin uluslararası sisteme entegrasyonunun artması ve bankacılık sisteminin gelişmesi gibi faktörlerin tüketici tercihlerinin de değişmesine neden olacağı değerlendirilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Firma ve ürünlerin Rusça olarak tanıtıldığı broşür ve katalogların muhataplar ile paylaşılması, alıcılara ulaşmak ve birebir temas sağlamak üzere ülkede gerçekleştirilen fuarlara katılmak ile devletin ekonomik ve ticari hayattaki yönlendiriciliği, önemi ve etkinliği dikkate alınarak faaliyet alanıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sektörel kuruluşları ziyaret etmek pazara girişte ve pazarda tutunmada önemli rol oynamaktadır.

Diğer taraftan, Tüketici haklarının korunmasına ilişkin Özbek mevzuatına uygun olarak, ülkede satılan tüm ürünler Özbek dilinde olmalı ve aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Ürünün adı;
- Üreticinin adı ve iletişim bilgileri;
- İçindekiler ve son kullanma tarihi (gıda maddeleri için);
- (Varsa) Kullanım Kılavuzu; ve
- (Varsa)Uyarılar

Bu bilgiler, ürün üzerine üretildiği tesiste etiketlenmelidir. Devlet ülke içerisinde etiketleme yapılmasına izin vermemektedir.

Kamu İhaleleri

Kamu alımları Kanunu, kamu alımlarında yer alan tarafların yanı sıra hak ve sorumluluklarını ifade etmek için kullanılan terimleri tanımlar:

- Devlet müşterileri-bütçe tarafından finanse edilen kurumlar ve devlete ait işletmeler
- İhale prosedürlerinin katılımcıları-tedarik prosedürüne aday olarak ihale işlemine katılan yerli ve yabancı firmalar,
- Yüklenici-ihale işleminin sonuçlarına dayanarak, bir sözleşme imzalanmış olan kazanan olarak seçilen teklif sahibi,
- Satın alma komisyonu-Katılımcılardan ihaleyi kazananı seçmeye yetkili kolektif bir organ. Komisyon, tek sayıda üyeden oluşur; bileşimi ve üye sayısı tedarik yöntemine bağlıdır ve tedarik edilen malların niteliğine bağlı olarak değişebilir,
- Satın Alma Komisyonunun toplantıları şahsen veya uzaktan gerçekleştirilir. Asgari ücretin beş bin katından daha az bir değere sahip mal, iş veya hizmetlerin kamu alımına ilişkin kararlar uzaktan yapılabilir, asgari ücretin beş bin katının üzerinde bir değere sahip olanlar ise yalnızca Komisyonun fiziksel olarak bulunduğu bir toplantıda gerçekleştirilebilir,
- Özel Bilgi Portalı İşletmecisi tedarik prosedürlerinin organizasyonuna ve yürütülmesine yardımcı olan özel yetkili bir kuruluş, kamu alımlarına ilişkin başvuruların ve diğer bilgilerin sonuçlarının ve bunların devlet alımlarının yapıldığı özel bir web sitesidir.

Özbekistan mevzuatına göre, devlet projeleri ihalelerine sadece Özbekistan'da kayıtlı (yerel) firmalar katılabilir. Günümüzde inşaat ve müteahhitlik kuruluşlarının derecelendirme sonuçları kategorilere ayrılmaktadır. Yabancı firmalar bu reytinge dahil değildir ve ihaleye katılamazlar. Aşağıdaki satın alma usul formları kanunla onaylanmıştır:

- Elektronik satın alma
- Ters açık artırma (açık eksiltme)
- Rekabetçi teklif
- Kamu ihalesi
- Tek tedarikçi kamu alımları

Yasaya göre, tedarik ile ilgili tüm bilgiler özel bir portalda yayınlanacaktır. Hesaplar Odası Başsavcılığı, Ulusal Proje Yönetimi Ajansı (NAPU) ve Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından süreç üzerinde izleme ve devlet kontrolü, vatandaşların, öz-yönetim organlarının, STK'ların ve medyanın kamu kontrolü altındadır.

Bu düzenlemeler belirli koşullar altında kamu alımları için geçerli değildir:

- Satın alma, stratejik kuruluşlar tarafından yapıldığında, devletin kalkınma programlarının uygulanmasında yürütülen kamu alımlarının istisnaları dışında, Hükümetin başkanlık kararları ve kararları tarafından sağlandığında,
- Ülkede devlet koruması, savunma, güvenlik ve iç düzene veya devlet sırlarına maruz kalan kişilerin güvenliğini sağlamak gerektiğinde,
- Acil durumlarda Cumhuriyetin ihtiyaçlarını sağlamak için mal, iş veya hizmetlerin tedarik edilmesi gerektiğinde,
- Bağış yapan ülkelerin, ilgili uluslararası, yabancı devlet veya sivil toplum kuruluşlarının prosedürleri veya devlet garantisi ve yabancı hibeler kapsamında yabancı kredi verme şartları, belirli malların, işlerin veya hizmetlerin tedariki için farklı bir prosedür gerektirdiğinde,
- Seçim veya referandumların hazırlanması ve yürütülmesi için tedarik yapıldığında, her düzeyde,
- Tedarik, mahkeme işlemlerine katılmak için bir avukatın atanmasıyla ilişkili olduğunda,
- Mallar, işler veya tedarik edilen hizmetler kanunla belirlenen sabit fiyatlara sahip olduğundandır.

Özbekistan Hükümetine satış için önemli fırsatlar aşağıdaki alanlarda bulunmaktadır:

- Telekomünikasyon ekipmanları: devlete ait Uztelecom şirketi için dijital sabit hat telefon istasyonları ve anahtarlar; kolluk kuvvetleri için kablosuz iletişim ekipmanı, devlete ait demiryolu şirketi için telekom ekipmanı,
- Enerji üretimi ve iletim ekipmanı,
- Petrol ve gazla ilgili endüstriyel malzemeler ve gereçler,
- Bilgi ve iletişim teknolojisi donanım ve yazılımları,
- Özelleştirilmiş kamyonlar, şehir ve turist otobüsleri, ambulanslar ve demiryolu trenleri ve vagonlarını içeren ticari araçlar,
- Yol yapım makineleri ve ekipmanı, vinçler, beton taşıyıcılar ve endüstriyel vakum makineleri de dahil olmak üzere inşaat ekipmanı ile
- Hastaneler ve klinikler için tıbbi ekipman.

Özbekistan'da düzenlenen ihaleler için ziyaret edilecek web sitelerinin yer aldığı listeye bağlantıdan ulaşılmaktadır. <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-asya/ozbekistan/faydali-linkler>

Özbekistan Kamu İhaleleri Elektronik Sistemi için <http://xarid.mf.uz/> sitesini ziyaret edebilir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

2023'te tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil) 426,3 trilyon UZS (yaklaşık 36,3 milyar USD) seviyesinde gerçekleşmiş olup, bunun yaklaşık %95'ini tarımsal üretim oluşturmaktadır. Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil), bir önceki yıla göre %4 büyümeye göstermiştir.

Ülke genelinde gerçekleştirilen tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık alanındaki üretim (hizmetler dâhil) yaklaşık %95'i küçük ölçekli özel teşebbüsler tarafından gerçekleştirilmektedir.

1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla, Özbekistan'daki hayvancılık faaliyetleri kapsamında kayıtlı 14,1 milyon baş büyükbaş, 24,1 milyon baş küçükbaş, 276 bin at ve 103 milyon kümes hayvanı bulunmaktadır.

Fırsatlar

- Sığır ve kümes hayvanı yetiştiriciliği
- Tohumlar ve fideler, örnek olarak çilek, etli ve zarlı kabuksuz meyveler, fındık, sebze, kavun
- Süs bitkilerinin tohumları, fideleri ve çiçekleri
- Seralarda mikro iklim kontrolü için teknik çözümler
- Kümes hayvanları için yem ve yem katkı maddeleri üretimi için değirmenler

Sanayi

Özbekistan'ın sanayi üretimi, üretilen ürünlerin fiziksel hacmi bakımından, 2023 yılında geçen yıla göre yaklaşık %6 oranında artış göstermiş ve yaklaşık 56 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Sanayinin %84'ünü imalat sanayi; %8'ini madencilik ve %7'sini enerji üretimi teşkil etmektedir.

Özbekistan imalat sanayi sektörel bazda incelendiğinde, öne çıkan sektörlerin sırasıyla, metalürji sanayi (%23), tekstil ve hazır giyim üretimi (%17), gıda, içecek ve tütün ürünleri üretimi (%15) ve motorlu taşıtlar üretimidir (%14).

Ülkede gerçekleştirilen imalat sanayi üretimi kapsamında ağırlıklı olarak orta-düşük ve düşük teknolojlili ürünleri üretilmektedir. 2023 yılında düşük ve orta-düşük teknolojlili ürünlerin ülkede üretilen toplam imalat sanayi ürünleri içindeki payı yaklaşık %74'tür. Orta-yüksek teknolojlili ürünlerin payı %25; yüksek teknolojlili ürünlerin payı ise %1 seviyesindedir.

Fırsatlar

- Gıda işleme, paketlenme, depolama ve içecek üretimi
- Tarım makineleri
- Madencilik ve Metalürji
- Tekstil ve konfeksiyon
- İnşaat ve yapı malzemeleri

Hizmetler

Özbekistan'da 2023 yılında hizmetler sektöründe gerçekleştirilen faaliyetlerin hacmi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %14 oranında artış göstererek 470,3 trilyon UZS (yaklaşık 40,1 milyar UZS) büyüklüğe ulaşmıştır. Özbekistan'ın hizmetler sektörünün pandemi sonrası gelişimi incelendiğinde, sektörün söz konusu dönemde yıllık ortalama %17 oranında büyüdüğü görülmektedir.

Hizmetler sektörü alt sektörel kırımları itibarıyla incelendiğinde, 2023 yılında önde gelen ilk üç sektörün sırasıyla ticaret, lojistik ve finansal hizmetler olduğu görülmektedir. Söz konusu üç sektör, toplam hizmetler sektörü hacminin yaklaşık %70'ini teşkil etmektedir.

Fırsatlar

- Bilgi ve iletişim teknolojileri
- Veri işleme, barındırma ve ilgili hizmetler
- Sağlık alanındaki hizmet teknolojileri
- Ulaştırma hizmetleri
- Dijital dönüşüm hizmetleri

Madencilik

Toplam nüfusu yaklaşık 37 milyon olan ülke, bölgenin en büyük pazarı olmasının yanı sıra, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve komşu ülkelerin pazarlarına açılan bir kapı konumundadır. Özbekistan, doğal gaz, altın, uranyum, gümüş ve bakır başta olmak üzere, birçok değerli maden rezervine sahiptir. 2023 yılında ülkede 46,7 milyar m³ doğal gaz üretimi gerçekleştirilmiş olup, Özbekistan 530 milyon dolar doğal gaz ihracatı yapmıştır. Dünya Altın Konseyi verilerine göre, Özbekistan'ın yıllık altın üretimi 100 tonun üzerindedir ve ülke dünyada en çok altın üreten onuncu ülke konumundadır. 2023 yılında 8,2 milyar dolar değerinde altın ihracatı gerçekleştirmiştir.

Fırsatlar

Sektördeki fırsatlar için, işletmeler halihazırda Özbekistan'ın petrol ve gaz sektöründe yer alan internet veya iletişim şirketleri aracılığıyla ihaleleri gözden geçirmelidir. Fırsatlar genel olarak sahaların geliştirilmesi ve yeni sahaların araştırılmasına yöneliktir: petrol ve gaz yapılarını analiz etmek, sismik araştırmalar ve derin sondaj yapmak ve yeni alanları geliştirmektir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Özbekistan'ı önemli ticari fırsatları göz ardı edilmemesi gereken risklerle sunan bir ülke olarak nitelemek yanlış olmayacaktır. Bilinçli hareket edilmesi halinde verimli ve kârlı ticaret yapılması mümkün olan bir pazardır. Diğer taraftan, devletin ekonomiye müdahalesi olabilmektedir. Mevzuat olarak para ve sermayenin dolaşımında bir engel bulunmamakla birlikte, uygulamada bazı sınırlandırmalar olabilmektedir. Eski dönemin önemli bir sorunu olan kayıt dışılık halihazırdaki yönetim ile azalmıştır.

Özbekistan'la ticari ilişki kurmak isteyen firmaların öncelikle bir piyasa araştırması yaparak adım atması gerekmektedir. Uzun süre tecrübe edilmeksizin firmalarla kesinlikle güvene dayalı işlem yapılmamalıdır.

Ticari ilişki ve irtibat kurulan partner firma hakkında doğru istihbarat ve bilgi toplanılması, ileride doğabilecek sıkıntıların önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Partner firma güvenilir, iç piyasayı, mevzuatı, teamülleri ve çevreyi iyi bilen bir yapıda olmalıdır. Ödeme gücü ve düzgün mali yapıya sahip olması çok önemlidir.

Muhatap firma birebir tanınmalı; mümkünse Özbekistan'a bizzat gelinerek temas kurulmalıdır. Firma yerinde ziyaret edilmeli, üretim ve ihracat kapasitesi, satış faaliyeti vb. hakkında bilgi edinilmelidir. Müşavirliğimiz kayıtlarına giren sicili bozuk firmalar listesinde olup olmadığı araştırılmalıdır.

Firma ile yapılacak sözleşme yerel mevzuata uygun yapılmalı ve sözleşmede mücbir sebep, müeyyide, tahkim gibi konular başta olmak üzere diğer hususlar titizlikle ve hukuki danışmanlık hizmeti alınarak hazırlanmalıdır. Muhatabın imza yetkileri araştırılmalıdır. Sözleşmenin mutlaka göz önünde yapılması ve doğru kişilerce doğru şekilde imzalanması sağlanmalıdır.

İhracatta ve ithalatta riskler mümkün olduğunca muhatap firma tarafından üstlenilmeli; gümrük ve nakliyat safhasındaki riskler olabildiğince muhatap firmaya bırakılmalıdır.

İhracat işlemlerinde, mümkünse mal bedelinin tamamı ön ödeme ile yapılmalı; eğer bu mümkün değilse mutlaka banka finansal araçları kullanılmalıdır. (akreditif, teminat mektubu vs.)

Mesleki kuruluşların az olması, firmaların sanayi ve ticaret odalarına kayıt zorunluluğunun bulunmaması, sanayi ve ticaret odalarından yeterli bilgi alınamaması, genel olarak bilgiye ulaşmanın zorluğu gibi hususlar dikkate alınmalı ve muhatapların geçmiş performansları, mali ve hukuki geçmişleri başka alternatif ve genel kabul görmüş yollar ve metotlarla öğrenilmelidir.

Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır. Diğer yandan, ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri

konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinde ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır.

İthalat sırasında menşe şahadetnamesi bulunması gereklidir. Aksi halde iki kat gümrük vergisi tahakkuk ettirilmektedir.

5 Eylül 2017 tarihinden itibaren Özbekistan'da konvertasyon problemi ortadan kalkmıştır. Liberal ekonominin en önemli unsuru hayata geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren, ithalat işlemlerinde yerel para, bankalar tarafından ya kendi kaynaklarından ya da döviz borsasında konverte edilerek en fazla bir gün sonrasında transfer edilmektedir.

İhalelerde yerel firmaların kayırılabilirdiği; ihale teklifleri alındıktan sonra açık ve şeffaf değerlendirme yapılmadığı ve zarfların bilahare açıldıktan sonra sonuçların açıklandığı durumlarla karşılaşmaktadır.

Pasaport ve ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Hususi, Hizmet ve Umuma Mahsus Pasaport Hamilleri 30 günlük süre ile vizeden muaftır. Vatandaşlarımızın Özbekistan'a geldiklerinde 3 gün içinde otelde veya yabancılar polisine başvurarak geçici ikamet kayıtlarını yaptırmaları önem arz etmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

- 1 Ocak: Yeni Yıl Bayramı
- 14 Ocak: Vatan Savunucuları Günü
- 8 Mart: Kadınlar Günü
- 21 Mart: Nevruz Bayramı
- 9 Mayıs: Anma ve Saygı Günü
- 1 Eylül: Bağımsızlık Günü
- 1 Ekim: Öğretmenler Günü
- 8 Aralık: Anayasa Günü

Yerel Saat

GMT +5

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Anonim Şirketler

Sermayesi belirli sayıda eşit hisselerle bölünen şirket olan Anonim Şirket ortakları, şirket yükümlülükleri ile faaliyeti ile ilgili zarardan sadece sahip oldukları hisse değeri kadar sorumludurlar. Anonim Şirketin devlet kaydına alınması için, yapılan başvuru tarihindeki sermayesinin en az 400.000.000 Sum değerinde olması gerekmektedir.

Sınırlı Sorumlu (Limited) Şirketler

Şahıs ve/veya tüzel kişilik tarafından oluşturulan ve ana sermayeleri kuruluş belgeleri ile belirtilmiş hisselerle bölünen şirket sınırlı sorumlu şirket sayılır. Şirket üyeleri şirketin yükümlülüklerinden sadece sahibi oldukları hisselerin değeri çerçevesinde sorumludur. Sınırlı sorumlu şirketin devlet kaydına alınması için herhangi bir kuruluş sermayesi alt limiti bulunmamakla birlikte en az 800-1.000 ABD doları tutarında bir kuruluş sermayesi belirlenmesi yararlı olacaktır.

Şahıs Teşebbüsü (Özel Girişim)

Özel girişim konusu Özbekistan'da 2003 tarihli Özel Şirketler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle gündeme gelmiştir. Bu Kanuna göre Özbekistan vatandaşı veya yabancı uyruklu kişiler tek şahıs olarak bu özel girişimleri kurar ve yönetirler. Ancak yabancı uyruklu kişiler Özbekistan'da bu tür özel girişimleri kurduklarında diğer yabancı sermayeli şirketlere sağlanan imtiyazlardan yararlanamazlar. Özel şirket kurulması için sermaye şartı bulunmamaktadır. Kuruluş belgesi de sadece sahibi tarafından onaylanır.

Temsilcilik Ofisi

Tüzel kişilikler olarak yabancı şirketler temsilcilik ofisi açabilirler. Ancak bunlar gelir getirecek bir faaliyet yapamazlar. Ana şirket tarafından temsil etmek üzere yetkilendirilen bir kişi tarafından yönetilirler.

Proje Bazlı Şirketler (PE) (PU)

Özbekistan'daki bir firma ile yurtdışındaki bir firmanın sözleşme yapması durumunda (inşaat projeleri, inşaat vb.) ve sözleşme süresinin 12 aydan fazla olmaması durumunda kurulması gereken şirket türüdür. Bu tip şirketler Adalet Bakanlığı kaydından geçmemekte olup, sadece Vergi Dairesi bünyesinde kaydedilmektedir. Proje bazlı olmasından ötürü iş bitiminde mezkur türdeki firmaların kapatılma süreci daha kolay olmaktadır.

Şirket Kurma Prosedürü

Özbekistan'da şirketlerin kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen ana mevzuatlar şunlardır:

- [Anonim Şirketler ve Hissedar Haklarının Korunması Kanunu](#)
- [Limited ve Sınırlı Sorumlu Şirketler Kanunu](#)
- [Ticari İşletmelerin Kayda Alınmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı](#)
- [Özbekistan'daki Yabancı Ticari Kuruluşların Temsilciliklerinin Akreditasyon ve Faaliyetlerine İlişkin Usuller Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı](#)

Özbekistan’da en çok tercih edilen şirket türü sınırlı sorumlu (limited) şirkettir. Bununla birlikte, anonim şirket, şube ve temsilcilik şeklinde de şirket açılabilir. Şirket için bir adres belirlenmesi ve Genel Müdür tayin edilmesi gerekmektedir.

Eğer şirket sahibi, aynı zamanda Genel Müdür olacak ise, şirket için yabancı çalıştırma izni (Dışişleri Bakanlığı üzerinden), kişi için de bir çalışma lisansı ve oturma izni alınması gerekmektedir. Yabancı çalıştırma izni müracaatları ortalama 15-20 gün içerisinde tamamlanmaktadır. İlk aşamada, bir Özbekistan vatandaşı Genel Müdür olarak tayin edilebilmekte ve yabancı çalıştırma izni ve Türk kişi için çalışma ve oturma lisansı alındıktan sonra Genel Müdür değiştirilebilmektedir. Çalışma izni müracaatında bulunmak için iş vizesi ile ülkeye giriş yapılması gerekmektedir.

Şirket kuruluşu için şirket sahibinin öncelikli olarak Adalet Bakanlığı’na bağlı Devlet Hizmetleri Ajansı üzerinden kayıt oluşturması ve **(Personal Identification Number of an Individual) “PINFL” numarası** alması gerekmektedir. Eğer kurulacak şirket bir kişinin üzerine kurulacaksa, sadece kişinin pasaportu ile işlem yapılabilmektedir. Şirket ortağı bir tüzel kişilik olacak ise, ilave evraklar gerekmekte olup, bunlara ilişkin bilgi notun devamında paylaşılmaktadır.

Kayda alınacak yabancı ortaklı şirket (Joint Venture-JV) kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 38.000 ABD doları) değerinde olması, kuruculardan birinin yabancı tüzel ya da özel kişi olması ve yabancı yatırım sermaye payının en az %15 oranında olması gerekmektedir.

Kayda alınacak yabancı şirket (Foreign Enterprise-FE) kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 38.000 ABD doları) değerinde olması, kurucunun veya kurucuların yabancı tüzel ya da özel kişi olması ve yabancı yatırım sermaye payının en az %100 oranında olması gerekmektedir.

Temsilcilik ise üç hafta ile bir ay arası sürede kurulmakta olup, ticari olarak alım-satım işlemi yapma yetkisi bulunmamaktadır. Şube kurulumu süreci ve masrafı da temsilcilik ile benzerdir. Şahıs şirketi de kurulabilmekte olup daha çok yerel kişiler tarafından tercih edilmektedir.

Yerel personel çalıştırma veya yerel ortak bulundurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Şirketlerin Kayda Alınması İçin Gerekli Belgeler

Özbekistan’da kurulacak bir ticari kuruluş (bankalar ve kredi kuruluşları hariç), faaliyet gösterilen bölgede yer alan Adalet Bakanlığı’na bağlı Devlet Hizmetleri Ajansı aracılığıyla tescil edilmektedir. Kayıt işlemi, Devlet Hizmetleri Ajansı’na (<https://davxizmat.uz/oz/services/category/Tadbirkorlik>) bağlı oluşturulan “Yagona Oyna” (Tek pencere) üzerinden çevrimiçi olarak yapılmaktadır.

Çevrimiçi kayıt başvurusu yapabilmek için Özbekistan’da düzenlenmiş bir elektronik imza (e-imza) gerekmektedir. E-imzası olmayanların başvurularını şahsen veya bir temsilci aracılığıyla yapmaları gerekmektedir. Kayıt işlemi bir iş günü içerisinde sonuçlanmaktadır. Temsilcilik başvurusu ise, Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı altındaki ilgili birimine yapılmaktadır.

1- Anonim Şirket Kurulması İçin Gerekli Belgeler (JSC) (AO) (AJ)

- Başvuru dilekçesi (Adalet Bakanlığına)
- Kurucular toplantısı tutanağı
- Şirket Tüzüğü
- Kuruluş anlaşması
- Şube kurulmasında yetki belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Ofisin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu
- Şirket, devlet kuruluşları ile ortak olarak kuruluyorsa Devlet Mülk Komitesi'nin izin yazısı.

Firma kurulduktan sonra, ticari ve ticari aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanlar da ibraz eder.

Yabancı ülkelerde Özbekistan konsolosluk şubesi olmadığı takdirde, şirket belgeleri ait olduğu ülke Dışişleri Bakanlığınca legalize edilmesi, Özbekistan'daki ait olduğu ülke konsolosluk şubesinden tasdik edilmesi ve Özbekistan Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki konsolosluk bölümü tarafından onaylanmış olması gerekir.

2- Sınırlı Sorumlu (Limited) Şirket Kurulması İçin Gerekli Evraklar (LLC) (OOO) (MCHJ)

- Başvuru dilekçesi (Devlet Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi)
- Yabancı şirket tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli) veya şahıs pasaportu.
- Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Yeni kurulacak firmanın tüzüğü
- Firma kurmaya yönelik yetkilendirme belgesi (Vekaletname)
- Yönetim Kurulu Kararı (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)

Eğer kurulacak şirketin sahibi veya ortağı bir şahıs olacak ise, sadece pasaport ile şirket kurulum işlemi tamamlanabilmektedir.

Firma kurulduktan sonra, ticari ve ticari aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanlar da ibraz eder.

Yabancı ülkelerde Özbekistan konsolosluk şubesi olmadığı takdirde, şirket belgeleri ait olduğu ülke Dışişleri Bakanlığınca legalize edilmesi, Özbekistan'daki ait olduğu ülke konsolosluk şubesinden tasdik edilmesi ve Özbekistan Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki konsolosluk bölümü tarafından onaylanmış olması gerekir.

3- Şahıs Teşebbüsü (Özel Girişim) Kurulması İçin Gerekli Evraklar

- Başvuru dilekçesi
- Pasaport kopyası

4- Temsilciliğin Kurulması İçin Gerekli Evraklar

- Başvuru dilekçesi (Devlet Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi)

- Yabancı firma Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Temsilcilik açılması konusunda firma Kurucularının Kararı
- Temsilcilik açılması konusunda firma temsilciliğine verilen vekaletname (Temsilci hakkında detaylı bilgileri içeren, Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Temsilcilik ofisinin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu
- Kurulacak temsilciliğin tüzüğü

Bu dokümanların Yatırımlar Bakanlığının ilgili birimine ibrazı sonrasında mezkur Bakanlıktan verilen hesaba akreditasyon bedelinin yatırılması akabinde temsilcilik kurulmuş olmaktadır. (online başvuru yapılması mümkündür)

Özbekistan'da yabancı ticari kuruluşlar faaliyetleri ve akreditasyon tertibi Bakanlar Kurulu'nun 01.08.2018 tarihli ve 5495 sayılı kararı ile yürütülmektedir. Tüm evraklar Özbekçe'ye veya Rusça'ya tercüme edilmiş olmalıdır.

5- **Proje Bazlı Şirket Kurulumu İçin Gerekli Belgeler**

- Başvuru dilekçesi (Devlet Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi).
- Özbek firma ile Türk firma arasında yapılan Sözleşme
- Yabancı şirket tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli) (Tüzükte, yurtdışında birim açabileceğine dair ibarenin olması gerekmektedir)
- Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- Firma kurmaya yönelik yetkilendirme belgesi (Vekaletname)

Şirket Kayıt Masrafları

Anonim Şirket	THT
Limited Şirket	THT
Limited Şirket (JV veya FE)	THT'nin 10 katı
Temsilcilik	THT'nin 48 katı

Kaynak: <http://old.lex.uz/docs/-4680944>

Özbekistan Temel Hesaplama Tutarı (THT) – 330.000 som (yaklaşık 28 USD)

Sigorta

Özbekistan'da sigorta sektörü, 8 Temmuz 1998'de Devletin Sigorta Faaliyetlerinin Denetlenmesine İlişkin Önlemler Hakkında Bakanlar Kurulu kararı uyarınca kurulan Devlet Sigorta Denetleme Dairesi (Gosstrakhnadzor) tarafından denetlenmektedir. Söz konusu kurum 1999'da sigorta denetim ototritesi olarak faaliyetine başlamıştır.

Özbek hükümeti, toplumun her alanını kapsayan şekilde ekonomik ve siyasi yapıyı geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda, bankacılık, sigorta, eğitim gibi alanlarda da iyileşmeler yaşanmaktadır. Özbekistan Dış Ticaret Bakanlığı bünyesinde ihracatçıların kapsamlı desteği için programların geliştirilmesi ve uygulanmasını hızlandırmakla görevli özel bir uzman birim oluşturulmuştur. Buna göre, bağımsız uzmanlar ve ihracatçıların temsilcileri Bakanlık uzmanları ile birlikte bu birimin bir parçası haline gelmişlerdir.

Bankacılık Mevzuatı

Özbekistan'daki bankacılık faaliyetleri, Özbekistan yasalarına göre kurulan ve lisanslanan ve Özbekistan Cumhuriyeti Merkez Bankası ("CBU") tarafından düzenlenen bankalar tarafından yürütülmektedir. CBU'nun temel amacı yerel para biriminin istikrarını sağlamaktır. CBU ayrıca para birimi düzenlemesi ve para birimi kontrolü için kuralları belirler, para politikasını kontrol eder, ticari kuruluşlar ve yerel ticari bankaların faaliyetleri arasındaki ilişkileri düzenler, resmi döviz rezervlerini yönetir ve Özbekistan'daki bankacılık ve kredi faaliyetlerini lisanslar, Oliy Majlis Senatosu'na rapor verir.

Özbekistan'daki ticari bankalar genellikle anonim şirket şeklinde kurulur ve üç kategoriye ayrılabilir:

- Yabancı sermayeli bankalar (6 adet);
- Özel bankalar (5 adet);
- Anonim Şirket Ticari bankalar (25 adet).

Şu anda, Özbekistan'da faaliyet gösteren 36 ticari banka bulunmaktadır ve yabancı para birimlerinde uluslararası işlemler de dahil olmak üzere her türlü bankacılık işlemini yapma yetkisine sahiptir. <https://cbu.uz/en/credit-organizations/banks/>

Vizeler

Özbekistan'da yabancı uyrukluların istihdamı için hem çalışma vizesi hem de çalışma izni gerekmektedir. Özbekistan, Azerbaycan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Moldova, Rusya ve Ukrayna ile vizesiz rejime sahiptir. Bu ülkelerin vatandaşlarının giriş veya çalışma vizesi almaları gerekmez de çalışma izni almaları gerekmektedir.

Giriş Vizesi

Ülkeye çalışmak amacıyla gelecek yabancı ülke vatandaşları, Özbekistan'a gelmeden önce giriş vizesi (tercihen çalışma vizesi) almalıdır. İşveren, gerekli evraklarla birlikte Özbekistan Dışişleri Bakanlığına başvurarak, vize başvurusunda bulunacak kişi için davetiye çıkartabilir ve böylece çalışacak kişi için 3 veya 6 aylık B2 vizesi (Business Visa) alınabilir. (Bu vize tekrar yurtdışında çıkmadan uzatılabilmektedir.)

Çalışma İzni

Yabancı çalışanların çalışma izni alınması zorunludur ve çalışma izni alınması işverenin sorumluluğundadır. İşverenlerin çalışma izni için, Özbekistan İstihdam ve Çalışma İlişkileri Bakanlığı'na bağlı Dış Çalışma Göçü Ajansı'na başvurmaları gerekmektedir.

Çalışma izinleri, *standart çalışan*, *nitelikli çalışan* veya *yüksek nitelikli çalışan* izinleri olarak sınıflandırılmaktadır ve çalışma izni başvuru ücretleri ve izin süresi söz konusu kategoriler için farklılık göstermektedir.

Çalışma Vizesi

Özbekistan'da çalışma vizesi (E vizesi) olmaksızın bulunan yabancı uyruklular, çalışma izni aldıktan sonra Özbekistan'da çalışmak için vize almak zorundadır.

İşveren, İşçileri Bakanlığı'na bir vize başvuru formu sunmalı ve yabancı'nın mevcut giriş vizesini (genellikle B-2 vizesi) E vizesi olarak değiştirmelidir. E vizesi, çalışma 2-3 gün içinde çalışma izni süresi kadar düzenlenmektedir.

* Söz konusu işlemler için ortalama maliyetler: Vize 220 dolar, Çalışma Vizesi 700 dolar, Oturum İzni, 315 dolar

Çalışma İzni Kategorileri

Yüksek nitelikli çalışan

- Dünyanın ilk 1.000 sıralamasına giren üniversitesinden mezun olması
- Yıllık maaşı en az 60.000 dolar olması
- Uzmanlık alanında en az 5 yıllık iş tecrübesine sahip olması

Başvuru ücreti-Temel Hesaplama Oranının 1 katı

İzin ücreti-Temel Hesaplama Oranının 1 katı

Geçerlilik süresi – 3 yıl

Nitelikli çalışan

- Yıllık maaşı en az 30.000 dolar olması
- Uzmanlık alanında en az 5 yıllık iş tecrübesine sahip olması

Başvuru ücreti-Temel Hesaplama Oranının 1 katı

İzin ücreti-Temel Hesaplama Oranının 2 katı

Geçerlilik süresi – 3 yıl

Standart çalışan

Başvuru ücreti-Temel Hesaplama Oranının 1 katı

İzin ücreti-Temel Hesaplama Oranının 30 katı

Geçerlilik süresi – 1 yıl

*Temel Hesaplama Oranı – 330.000 som (yaklaşık 28 dolar)

Kaynak: T.C. Taşkent Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği